

Välfärdstendens 2016

Delrapport 4: Trygghet vid föräldraledighet

Inledning

Folksam har sedan år 2007 publicerat en årlig uppdatering av rapporten Valfärdstendens. Syftet med rapporten är att beskriva och granska löntagarnas försäkringsförmåner, både lagstadgade och kollektivavtalade samt privata som de kan omfattas av vid arbetsoförmåga, arbetslöshet, föräldraledighet, dödsfall och ålderspension. Vi jämför på vilket sätt villkoren skiljer sig åt mellan arbetsmarknadens olika kollektivavtal och vad det innebär att stå utanför dessa avtal. Vi undersöker också löntagarnas kännedom om de kollektivavtalade förmånerna samt behov av och attityder till välfärd i allmänhet och socialförsäkringsförmåner i synnerhet. I likhet med förra året har vi valt att särredovisa Valfärdstendens i delrapporter. I denna delrapport sätter vi fokus på tryggheten för föräldrar och barn.

I anslutning till årets upplaga av Valfärdstendens har vi intervjuat 1 000 löntagare i åldrarna 18-65 år. Till vår hjälp har vi haft Ipsos som genomförde intervjuerna under perioden februari månad i år.

Håkan Svärdman
Valfärdsanalytiker på Folksam
Stockholm december 2016

Trygghet vid föräldraledighet

Sammanfattning:

- Löntagare som saknar kollektivavtal förlorar minst 2 000 kronor/månad när de är föräldralediga.
- Ett av tre barn saknar en egen sjuk- och olycksfallsförsäkring
- Drygt hälften av löntagarna känner de kollektivavtalade försäkringsförmånerna vid föräldraledighet. Trenden är emellertid positiv, sedan år 2008 har andelen ökat från 44 till 54 procent.

De tre F:en - Föräldrapenning, föräldrapenningtillägg och föräldralön

Den svenska föräldraförsäkringen är generös. Den ger föräldrarna rätt till ledighet i 480 dagar, 390 dagar med en ersättning som motsvarar 77 procent av en månadsinkomst på 36 916 kronor och 90 dagar på lägstanivån, 180 kronor per dag. Föräldraledigheten kan tas ut allt ifrån en åttondels dag till heldag och fram till barnet fyller 12 år. Om barnet är född 2014 eller senare gäller att merparten av föräldrapenningdagarna ska tas ut innan barnet fyller fyra år. Efter fyraårsdagen kan högst 96 dagar tas ut. Sedan år 2008 har föräldrar också möjlighet att få en så kallad jämställdhetsbonus på högst 13 500 kronor, i fall de delar föräldraledigheten lika emellan sig. Hittills går det inte att påvisa ifall bonusen har haft effekt på männens uttag av föräldrapenningdagar. Riksdagen beslutade därför att avskaffa bonusen från och med den 1 januari 2017.

Vid vård av sjukt barn har föräldrarna möjlighet att söka tillfällig föräldrapenning. Förmånen finns i fyra former, men ersättningen är densamma. Det vill säga högst 77 procent av en månadsinkomst på 27 683 kronor. Inget avdrag för karensdag tillämpas.

De kollektivavtalade förmånerna vid föräldraledighet betalas oftast direkt av arbetsgivaren. Vanligtvis krävs det ett års anställning innan den anställde har kvalificerat sig för föräldralön enligt avtal. De flesta avtalen ger en ersättning som motsvarar 10 procent av lönen under ersättningstaket och 90 procent på lönedelar därutöver. Däremot skiftar ersättningsperioden. Statsanställda kan få ersättning i 360 dagar medan vissa privatanställda har rätt till 60 dagar med föräldralön. För den kommunala sektorn finns ett så kallat föräldrapenningtillägg som motsvarar 10 procent av lönebortfallet och kan utbetalas under i 180 dagar. Därutöver utbetalas utfyllnadslön för anställda med lön över föräldrapenningens ersättningstak med 270 dagar med 80 procent. Sedan år 2014 har även privatanställda arbetare ett föräldrapenningtillägg, som motsvarar 10 procent av en löneinkomst på högst 10 prisbasbelopp (443 000 kr/år). På löneinkomster som ligger över denna nivå motsvarar föräldrapenningtillägget 90 procent. Ersättningsperioden med föräldrapenningtillägg är högst 180 dagar per barn och per försäkrad förälder. Försäkringen har en kvalifikationsperiod på 12 månaders anställning som ger rätt till ersättning under 60 dagar och efter minst 24 månaders anställning uppnås maximal ersättningsperiod på 180 dagar. Anställningstid från olika företag som omfattas av den nya föräldraförsäkringen kan läggas ihop när kvalifikationstiden ska beräknas. Föräldrapenningtillägget betalas ut vid en sammanhängande period av föräldraledighet med föräldrapenning från Försäkringskassan i samband med barns födelse eller adoption. Ersättningen betalas ut som längst under 18 månader efter barnets födelse eller adoption.

Vanligtvis utbetalas inga avtalsförsäkringsförmåner för anställda som är lediga på grund av vård av sjukt barn och har rätt till tillfällig föräldrapenning. Det förekommer endast inom det statliga avtalsområdet, som garanterar anställda 80 procent av lönen på lönedelar över ersättningstaket.

Flertalet anställda på arbetsmarknaden som omfattas av kollektivavtal uppgår den sammanlagda ersättningen vid föräldraledighet till 87 procent av lönen under de första tre månaderna som föräldraledig (se tabell 1). Saknas avtal eller motsvarande förmån blir ersättningen 77 procent av tidigare lön. I kronor är ersättningsgapet minst 2 000 kronor i månaden.

Tabell 1: Ersättningsnivå under de tre första månaderna som föräldraledig, bruttoersättning, år 2016.

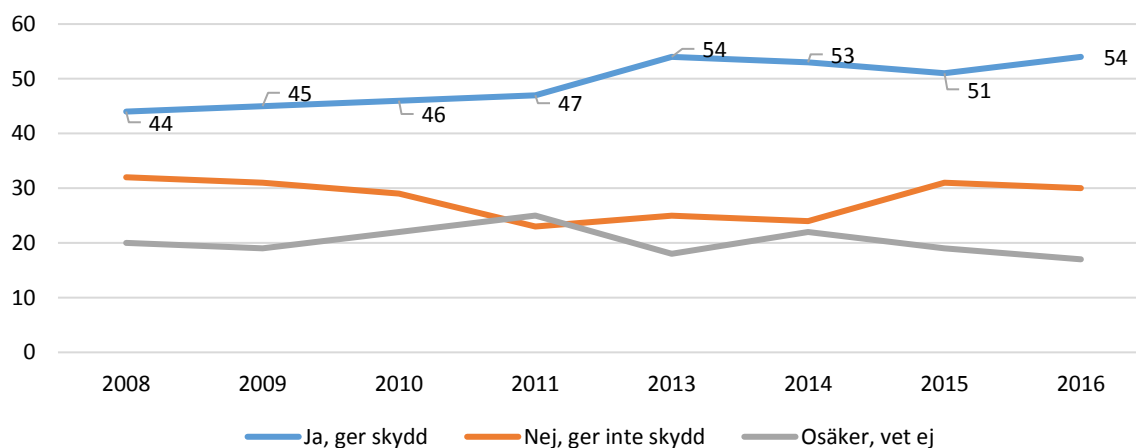
Bruttolön kr/månad	Anställd utan kollektivavtal	Privatanställd arbetare	Privatanställd tjänsteman	Statsanställd	Kommun- och landstingsanställda
20 000	15 300 kr (77 %)	17 300 kr (87 %)	17 300 kr (87 %)	17 300 kr (87 %)	17 300 kr (87 %)
30 000	22 950 kr (77 %)	25 950 kr (87 %)	25 950 kr (87 %)	25 950 kr (87 %)	25 950 kr (87 %)
40 000	28 260 kr (71 %)	34 726 kr (87 %)	34 726 kr (87 %)	34 726kr (87 %)	34 417 kr (86 %)

Källa: Kassakollen hos Försäkringskassan och egna beräkningar

Allt fler känner till ersättningsförmånerna vid föräldraledighet

Kännedomen om kollektivavtalens förmåner vid föräldraledighet har kontinuerligt stigit mellan åren 2008 - 2016, från 44 till 54 procent. Kännedomen är högst bland löntagare som är yngre än 29 år där 61 procent känner till förmånerna. Bland fackligt anslutna löntagare är kännedomen högst bland Saco-förbundens medlemmar där vetskapen om förmånerna vid föräldraledighet uppgår till 59 procent. Motsvarande andel hos medlemmarna i TCO- och LO-förbunden är 53 procent.

Diagram 1: Kännedom om de kollektivavtalade förmånerna vid föräldraledighet

Ett av tre barn är oförsäkrade

Det ekonomiska skyddet för föräldrarna som tar ledigt för vård och omsorg av sina barn är som sagt generöst. Men hur ser barnens eget försäkringsskydd ut? För att kunna svara på den frågan har vi sedan år 2013 årets upplaga av Välfärdstendens frågat löntagarna om de har tecknat en sjuk- och olycksfallsförsäkring för sina barn. Årets resultat överensstämmer med förra årets siffror, nämligen att ett av tre barn saknar en sjuk- och olycksfallsförsäkring. Minst 8 av 10 föräldrar som är

förbundsmedlemmar inom LO och TCO har sina barn försäkrade. Något färre hos Saco-förbundens medlemmar, sju av tio.

Andelen oförsäkrade barn är anmärkningsvärd hög. Både andelen försäkrade hem och rashundar i Sverige är högre. Orsaken kan vara att föräldrarna lever i föreställningen om att deras barn är tillräckligt försäkrade via det allmänna socialförsäkringssystemet och kommunernas skolförsäkringar. Dagens föräldrar kan inte förlita sig på generösa socialförsäkringar och effektiv arbetsmarknadspolitik i fall deras barn skulle drabbas av en allvarlig nedsättning av arbetsförmågan på grund av olycka eller sjukdom. Om ett oförsäkrat barn drabbas får hon eller han som vuxen en sjukersättning på högst 8 860 kronor per månad. Om arbetsförmågan beror på en olycka kan barnet ha rätt till ersättning från kommunens olycksfallsförsäkringar, men inte alltid. En femtedel av Sveriges kommuner försäkrar endast skolbarnen under skoltid och variationen på ersättning är stor. När barnet senare växer upp och sedermera blir pensionär utbetalas en garantipension på högst 7 863 kronor i månaden. Eventuellt kan också bostadstillägg utbetalas.

Ett barn med en sjuk- och olycksfallsförsäkring skulle däremot kunna räkna med en ersättning för så kallad ekonomiskt invaliditet som vanligtvis ligger på mellan 1,3 till 2,2 miljoner kronor. Dessa belopp motsvarar 15 respektive 27 års utbetalning av sjukersättning efter skatt. En trygg resa från barndom till ålderdom kräver följaktligen ett kompletterande privat försäkringsskydd, annars är risken för fattigdom överhängande.

Diagram 2: Andel föräldrar som har tecknat en sjuk- och olycksfallsförsäkring för sina barn

